

TERCER CONGRÉS INTERNACIONAL D'ESTUDIS BIZANTINS. (ATENES, 1930).

Tingué lloc els dies 12 a 18 d'octubre. Hi assistiren en representació de l'INSTITUT els senyors Puig i Cadafalch i Nicolau d'Olwer. Es dividí en les següents seccions: I Filologia; II Història; III Dret bizantí, medicina i altres ciències; IV Arqueologia.

La sessió del dia 14 d'octubre celebrada per la secció d'història fou presidida pel Sr. Nicolau d'Olwer. En la del dia 17 el mateix senyor llegí un estudi sobre *Épigraphie éginète. Les seigneurs catalans d'Egine*. L'autor presentà dues inscripcions d'Egina. L'una, datada el 1281, ens fa conèixer un Constantí de Brienne fins ara inèdit; l'altra ens parla d'un comte Pere que no sembla poder ésser altre que el fill d'Anfós Frederic. Això permet de precisar i completar la llista dels senyors catalans d'Egina.

Fou en la mateixa sessió que el professor de la Universitat de Cluj (Romania), Constantí Marinescu, presentà una comunicació sobre *Les relations de l'empereur Constantin Paléologue avec l'Occident*, en la qual són completades les informacions sobre el darrer emperador bizantí, amb l'ajut de documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. L'estudi fa especial referència a les diverses ambaixades trameses per l'emperador a Itàlia en 1451, 1452, 1453, i al paper dels llatins, entre ells els catalans, comanats per Julià, a la defensa de Constantinoble.

En una de les reunions de la secció d'Arqueologia, tinguda aquest mateix dia, el Sr. Puig i Cadafalch llegí l'estudi intitulat *L'Iconostasis et les retables catalans du XVe siècle*. Heus aquí el seu resum.

L'iconostasis dels santuaris bizantins determina una evolució característica del retaule dels altars catalans en el segle xve. Es nota així mateix, una influència bizantina a la pintura dels retaules.

La causa històrica es troba en les relacions entre Grècia, Sicília i Catalunya.

Finalment hem de remarcar, per l'interès que representa per a la nostra història, la comunicació del Prof. Théotoky sobre *L'union des puissances méditerranéennes au commencement du XIVe siècle contre les turcs*, estudi fet sota el punt de mira de les illes de l'Arxipèlag i de la mar Egea a base de documents dels arxius de Venècia, amb notícies que precisen la personalitat militar d'Anfós Frederic.

Aquest Congrés fou precedit d'un viatge d'estudi a Constantinoble, Brusa, Salònica, l'Athos i els monestirs dels Meteors, realitzat pel President de la Secció.

La Península calcídica que per la banda occidental dona al golf de Salònica acaba amb tres llengües de terra i de muntanya, de les quals la més oriental és l'*Hagios Oros* o Mont Athos, la Muntanya Santa, nom que porta la gran muntanya d'uns 1900 m. que s'aixeca imponent a la punta meridional. Una gran part de la península és habitada exclusivament pels monjos. L'emperador Constantí Monomac, en el segle xie, prohibí de sojornar-hi «a tota dona, a tot animal femella, a tot eunuc i a tot home barbamec». Els nombrosos monestirs de l'Athos que serveixen records de la Companyia catalana, no conserven tresors artístics relacionats amb Catalunya. En algunes de les seves nombroses esglésies pintà Francos Catalanos de Tebes de Beòcia, artista possiblement descendent de catalans. Una inscripció el commemora com a autor de les pintures de la capella de Sant Nicolau al monastir de Laura. Francos Catalanos és el cap d'una escola i de les seves obres, diu Ch. Diehl (1) «a la manera cretenca, que sembla va poc a poc immobilitzar-se a l'Athos, de Lavra a Dochiariu, en una certa rutina, hi ha mesclades innovacions pintoresques, i un art mundà i graciós penetrat d'humanisme que es troba dos segles abans a la Peribleptos de Mistra». Les seves obres, com totes les de l'Athos, són «en conjunt purament bizantines. El seu dibuix és més lliure, més atrevit, les actituds i els gestos més fàcils i més moguts, els vestits més rics, els tipus més variats, més individuals, més expressius. Hi apareix un anhel constant de moviment, de pintoresc, de vida, i també de dramatisme i de sentiment; els colors són vius i clars, les carns d'un matís fresc i rosat» però tot això, diu el mateix eminent mestre, «no és altra cosa que el desenrotllament d'un estil nou que crea en el segle xive l'època dels Paleòlegs».

Francos Catalanos pinta amb un seu germà en 1565, en els monestirs dels Meteors que s'aixequen dalt de turons espadats d'una formació de roca pudinga anàloga a la de Montserrat,

(1) *Manuel d'Art Byzantin*, 2.ª ed., pàgs. 846, 847 i 864, París 1926.

entre les serralades del Pinde i de l'Olimp, al fons de les planes de la Farsàlia. Es conserven obres del nostre pintor al monestir d'Hagios Barlaam.

Un altre monestir de la muntanya que porta específicament el nom de Meteoros, en el seu petit museu conserva un plat de Manises del segle XIVe el dibuix del qual forma un escut amb un griu rampant.

QUART CONGRÉS INTERNACIONAL D'ARQUEOLOGIA (BARCELONA, 1929).

Amb motiu d'haver-se aplegat a l'anomenat Palau Nacional de l'Exposició de Barcelona de 1929, una gran quantitat d'objectes arqueològics en la secció que portava el nom de «Espanya Primitiva», va ésser reunit aquest Congrés.

El president fou el Sr. Duc d'Alba i el Comité executiu estava format pels senyors Melida, Gómez-Moreno, Obermaier, Álvarez-Ossorio i Ferrándiz, tots ells de Madrid, el Sr. Taracena, de Sòria i el Sr. Bosch i Gimpera, de Barcelona, que actuà de Secretari. Hi assistiren gran nombre de delegacions estrangeres, les més nombroses l'alemanya, la italiana i la francesa, formades pels arqueòlegs més remarcables de cada país. Les sessions, que es celebraren a la Universitat, varen tenir lloc del 23 al 29 de setembre, i al mateix temps es donaren al Palau Nacional una sèrie de conferències davant de l'enorme quantitat de troballes reunides en les vitrines de la secció primitiva. Després, fins el 7 d'octubre, es realitzaren diverses excursions arqueològiques, que es vegeren molt concorregudes, a Empúries, Tarragona, Mallorca, poblats ibèrics del Baix Aragó, Azaila, Saragossa i Numància.

Per a facilitar aquestes visites el Congrés publicà tretze guies arqueològiques, que són ressenyades en altre lloc. Entre les moltes comunicacions presentades n'hi havien poques referents a la nostra terra. Fins ara no s'han publicat les Actes i Memòries del Congrés. L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS no hi volgué ésser representat i es limità a rebre en visita íntima als delegats estrangers en el domicili del President.

QUINT CONGRÉS INTERNACIONAL D'ARQUEOLOGIA (ALGER, 1930).

Un dels actes celebrats a Alger amb motiu del centenari de l'ocupació francesa, fou el V Congrés Internacional d'Arqueologia, que tingué lloc únicament un any després del reunit a Barcelona.

Fou President d'honor el Governador general d'Algèria i president efectiu M. Stéphane Gsell, el gran historiador de l'Àfrica antiga, traspasat fa poc. M. Albertini, tan conegut entre nosaltres, ocupà el secretariat. Les delegacions estrangeres foren nodrides, encara que no tant com les que van als Congressos a Europa, segurament per la major distància del lloc de reunió. Les sessions tingueren lloc a l'edifici universitari els dies 14, 15 i 16 d'abril. Les excursions realitzades un cop finit el Congrés, que foren d'un gran interès arqueològic, permeteren visitar als congressistes les restes romanes abundantíssimes i admirablement conservades de Cherchell, Tipassa, Djemila (Cuicul), Zana (Diana), Madauros, Timgat (Thamugadi), Constantina, Bona i Tebessa. Alguns congressistes allargaren el viatge per a visitar les grans ruïnes de la Tunísia: Sbeitla, Dugga, Cartago, etc. En representació de l'INSTITUT assistí al Congrés el Sr. Puig i Cadafalch que presidí una de les Seccions. Hi assistiren també els arqueòlegs catalans senyors Bosch i Gimpera i Serra-Ràfols.

INFORME DE LA SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, PER A LA RESTAURACIÓ DELS ESTUDIS GEOGRÀFICS.

L'estudi de la Geografia és un complement de la Història, i d'una part de la ciència geogràfica es pot dir que és història pura.

En el curs de vint-i-cinc anys passats en les nostres recerques ho havem tocat més d'una vegada. La Geografia se'ns ha presentat en uns cassos com a directriu en l'exposició històrica